herpy

DRZEWOŁAZY

Amazonian Poison Frog

Ranitomeya amazonica

Ranitomeya amazonica to maleńki, dzienny drzewołaz o długości 16-19 mm z Amazonii w okolicach Iquitos w Peru i Leticii w Kolumbii. Jest czarny z czerwonymi, pomarańczowymi lub żółtymi paskami i niebieskoszarym marmurkowaniem na kończynach, rozmnaża się w bromeliach i uchodzi za jeden z najłatwiejszych w utrzymaniu i rozmnażaniu małych Ranitomeya.

Rodzina: Dendrobatidae Dawna nazwa: *Dendrobates amazonicus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**16-19 mm** długość od pyska do kloaki
Długość życia	**5-10 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny i naziemny**
Środowisko	**Las deszczowy**
Toksyny skórne na wolności	**Słabe**
Toksyny skórne w niewoli	**Brak** Zwierzęta z hodowli. Osobniki odłowione na wolności mogą przez długi czas zachować toksyny
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**40 × 40 × 40 cm** D × S × W dla 3 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**21-26 °C**
Temperatura w nocy	**18-21 °C**
Wilgotność	**70-100%**
Woda	**Miska z wodą** głębokość 1-2 cm
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**W parach lub w grupach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Rozwój	**Kijanki noszone do wody**
Miejsce składania jaj	**W kątach liści (np. bromelii)**
Dojrzałość płciowa	**5-8 miesięcy**
Liczba jaj w zniesieniu	**2-8**
Czas do wyklucia	**10-14 dni**
Okres larwalny	**60-80 dni** od wyklucia do metamorfozy
Pokarm larw	**Gotowa karma i inne kijanki**
Opieka nad potomstwem	**Nosi kijanki**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Ranitomeya amazonica należy do najmniejszych drzewołazów i mierzy zaledwie 16-19 mm od pyska do kloaki. Skóra jest gładka i czarna. Na grzbiecie widnieje wyraźna czarna litera Y, której dwa ramiona kończą się przy oczach, a wzdłuż boków biegną czerwone, pomarańczowe lub żółte paski. Kończyny i brzuch są czarne z delikatną siateczką w kolorze błękitnym, niebieskoszarym lub brązowawym, a gardło jest intensywnie żółte lub pomarańczowe. Jak u pozostałych przedstawicieli rodzaju, barwy mają perłowy połysk.

W terrariach spotyka się przede wszystkim formy 'Iquitos' (żółte, pomarańczowe i czerwone paski), 'Red' (czerwone paski) i 'Arena Blanca' (pomarańczowy przód ciała, przechodzący z tyłu w niebieskozielony, z czarnymi plamami lub paskami). 'Arena Blanca' pochodzi z lasów na białych piaskach w regionie Loreto i może łudząco przypominać *R. reticulata*. Form nie należy krzyżować.

U młodych osobników płeć trudno rozróżnić. Dorosłe samice są nieco dłuższe oraz wyraźnie szersze i bardziej gruszkowate niż samce, zwłaszcza gdy noszą jaja, a odzywa się wyłącznie samiec.

Gatunek został opisany przez Rainera Schultego w 1999 roku jako *Dendrobates amazonicus* i wydzielony z tego, co wówczas nazywano *D. ventrimaculatus*, głównie na podstawie głosu. W hobby zwierzęta przez długi czas funkcjonowały pod nazwą "ventrimaculata", a wcześniej importowano je jako *Dendrobates quinquevittatus*. Badania genetyczne potwierdziły później odrębność gatunku. W 2022 roku populacje z Gujany Francuskiej i wschodniej Brazylii przeniesiono do *R. variabilis*, więc żółte zwierzęta z Gujany Francuskiej, które wciąż są obecne w hobby, należą dziś do tego gatunku. Najbliższym krewnym jest właśnie *R. variabilis*, a oba gatunki spotykają się na południe od Iquitos.

Trucizna w skórze: drzewołazy nie wytwarzają same swojej trucizny. Dzikie *R. amazonica* mają w skórze alkaloidy pochodzące z drobnych stawonogów zjadanych w pokarmie. Toksyczność małych Ranitomeya jest niewielka. Zwierzęta z hodowli, karmione muszkami owocowymi i skoczogonkami, nie mają trucizny lub mają jej bardzo mało. Dzikie osobniki są więc słabo toksyczne, a hodowlane praktycznie nietoksyczne. Nie bierz żab do ręki, myj ręce po pracy w terrarium i nie dotykaj potem oczu ani ust.

Występowanie i środowisko

Ranitomeya amazonica zamieszkuje nizinny las deszczowy wzdłuż Amazonki w północno-wschodnim Peru, zwłaszcza w regionie Loreto w okolicach Iquitos i nad dolną Río Napo, oraz na skrajnym południowym wschodzie Kolumbii w okolicach Leticii i Puerto Nariño. Gatunek znany jest m.in. z rezerwatów Allpahuayo-Mishana i Tamshiyacu-Tahuayo.

Populacje z Gujany Francuskiej i z okolic ujścia Amazonki w Brazylii należą od 2022 roku do *R. variabilis* i nie zostały uwzględnione na mapie. Nie wyjaśniono, czy gatunek występuje także w zachodniej Brazylii i w Gujanie, dlatego te dwa kraje nie są zaznaczone na mapie.

> **Naturalny zasięg:** Peru i Kolumbia.

ŚRODOWISKO

Ranitomeya amazonica to gatunek nizinny, odnotowywany od poziomu morza do ok. 200 m n.p.m. Żyje w pierwotnym lesie deszczowym i starszym lesie wtórnym, głównie na terenach nienaruszonych, ale znosi pewien stopień przekształceń. Żaba chętnie przebywa nieco nad ziemią, w bromeliach i na nisko położonych liściach, często w pobliżu strumieni, stawów lub wolno płynących wód.

Gatunek rozmnaża się w lejkach liściowych bromelii, gdzie rozwijają się jaja i kijanki. W terrarium do tego samego celu służą bromelie i pojemniki po kliszach fotograficznych. Temperatura i wilgotność w miejscach występowania nie są znane.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja Czytaj więcej: Odchów kijanek

Hodowla

TERRARIUM

Para lub trio *Ranitomeya amazonica* potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 40 × 40 × 40 cm. Jeśli żab ma być więcej, licz około 20 litrów dodatkowej przestrzeni na każde zwierzę i wybieraj raczej terrarium wysokie niż niskie.

Urządź terrarium jak polanę w lesie deszczowym: z warstwą drenażową, włókniną, wilgotnym podłożem i warstwą suchych liści. Żaby sporo się wspinają, więc daj im gałęzie, korzenie, gęste nasadzenia i bromelie, w których mogą przesiadywać i składać jaja. Skoczogonki i drobne prosionki w bioaktywnym terrarium utrzymują podłoże w czystości. Im więcej kryjówek, tym częściej widać żaby: w skąpo urządzonym terrarium chowają się.

W każdym terrarium trzymaj tylko jedną formę i nigdy nie łącz tego gatunku z innymi drzewołazami. Krzyżówki są niepożądane, a najsłabsze osobniki łatwo przegrywają rywalizację. Z wyprzedzeniem zaplanuj osobne terrarium odchowalnikowe dla młodych.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

TEMPERATURA

Utrzymuj w terrarium 21-26 °C w dzień i 18-21 °C w nocy. Żaby są najaktywniejsze i najlepiej się rozmnażają w cieplejszym zakresie, przy 24-26 °C. Temperatura nie może przez dłuższy czas przekraczać 27 °C: żaby się stresują, a 29 °C może być śmiertelne.

Dodatkowe ogrzewanie rzadko jest potrzebne; oświetlenie dla roślin często daje wystarczająco dużo ciepła. Nigdy nie stawiaj terrarium w słońcu za szybą, gdzie temperatura rośnie bardzo szybko, i zwracaj uwagę na grzejniki i klimatyzację w pomieszczeniu. Mierz temperaturę na wysokości, na której przebywają żaby, a latem chłodź terrarium wentylacją lub przenosząc je do chłodniejszego pomieszczenia. Nie jest znany okres spoczynku zimowego.

WILGOTNOŚĆ I ZRASZANIE

Wilgotność powietrza powinna wynosić 70-100 %, najlepiej 80-100 %. Zraszaj codziennie, najlepiej rano i wieczorem, tak aby po zraszaniu wilgotność była bliska 100 %, a w środku dnia spadała do około 70-75 %. Używaj wody z odwróconej osmozy lub deszczówki. Zraszacz sterowany czasowo zapewnia stabilniejszą wilgotność, także podczas nieobecności.

Żaby krótkotrwale znoszą spadek do 50 %, jeśli mają czystą wodę, w której mogą posiedzieć, ale niska wilgotność bez dostępu do wody może szybko okazać się śmiertelna. Zadbaj o niewielką wymianę powietrza, aby nie stało w miejscu i nie tworzyła się pleśń.

WODA I JAKOŚĆ WODY

Ranitomeya amazonica słabo pływa, więc woda musi być płytka, a wyjście z niej łatwe. Użyj płytkiej miseczki lub niewielkiej części wodnej z 1-2 cm wody, tak aby nawet najmniejsza żaba mogła siedzieć z głową i przodem ciała nad powierzchnią.

Dla jaj i kijanek potrzebne są wypełnione wodą bromelie lub pojemniki po kliszach. Czysta woda w pojemnikach przyciąga samice gotowe do składania jaj. Używaj wody z odwróconej osmozy, deszczówki lub odchlorowanej wody z kranu i regularnie ją wymieniaj. Żaby wchłaniają substancje przez skórę, więc nigdy nie używaj w terrarium mydła ani środków czyszczących.

OŚWIETLENIE I UVB

Żaby są aktywne w dzień i żyją w cieniu lasu. Oświetlenie służy przede wszystkim roślinom: zapewnij 12-14 godzin światła LED dla roślin dziennie. *Ranitomeya amazonica* nie ma znanego zapotrzebowania na UVB, więc UVB jest opcjonalne. Jeśli wybierzesz słabe źródło UVB, zapewnij zarówno miejsca jasne, jak i zacienione. Lampa nie może nagrzewać terrarium.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Ranitomeya amazonica jest tak mała, że może zjadać tylko drobne owady karmowe. Młode i dorosłe przyjmują nielotne muszki owocowe (*Drosophila melanogaster*), a duże dorosłe osobniki także *D. hydei* i świeżo wyklute świerszcze. Skoczogonki i drobne białe prosionki są dobrym uzupełnieniem w każdym wieku i żyją też na stałe w bioaktywnym terrarium. Krajowe mrówki nie nadają się na pokarm.

Karm dorosłe i młode codziennie dokładnie taką ilością, aby została zjedzona do następnego karmienia. Żaby bywają płochliwe i potrzebują równomiernego dopływu bardzo drobnego pokarmu. Wszystkie owady z hodowli opylaj preparatem witaminowo-mineralnym dla płazów i stosuj się do zaleceń producenta, ponieważ nadmiar niektórych witamin może szkodzić. Załóż własne hodowle muszek owocowych i skoczogonków, zanim żaby trafią do domu.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Ranitomeya amazonica jest aktywna w dzień, ale często płochliwa, a zwłaszcza młode osobniki dużo się ukrywają. W gęsto obsadzonym terrarium z dużą ilością suchych liści żaby częściej się pokazują. Dorosłe samce siadają na widoku i odzywają się miękkim, krótkim brzęczeniem, ledwo słyszalnym poza terrarium.

Gatunek można trzymać w parze, trio lub małej grupie, o ile jest wystarczająco dużo miejsca, a większość osobników jest spokojna. Gdy żaby osiągają dojrzałość płciową, relacje w grupie mogą się zmienić, a samice mogą zjadać sobie nawzajem jaja. Jeśli zauważysz walkę albo żabę przeganiającą inną, przenieś jedną z nich. Żab nie należy brać do ręki, bo skóra jest cienka i wchłania substancje z dłoni. Gdy trzeba przenieść żabę, zwab ją do przezroczystego pojemnika.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Żaby osiągają dojrzałość płciową w wieku 5-8 miesięcy. Dorosłe samice są wyraźnie szersze i bardziej gruszkowate niż samce, ponieważ często składają jaja, nawet co tydzień, i zwykle są też nieco dłuższe. Samiec siedzi na widoku i się odzywa. Płci młodych osobników nie da się określić, dlatego najpewniej jest zacząć od co najmniej czterech zwierząt tej samej formy i pozwolić im dobrać się w pary albo kupić parę o potwierdzonej płci.

GODY I KOPULACJA

Samiec nawołuje, aby zwabić samicę do odpowiedniego miejsca złożenia jaj, zwykle bromelii lub pojemnika po kliszy. Nie występuje ampleksus: samiec dotyka i gładzi samicę przednimi kończynami, ona składa jaja, a on zapładnia je zewnętrznie. Dwie żaby, które chwytają się nawzajem lub mocują się, to natomiast dwa osobniki tej samej płci, które walczą.

Ranitomeya amazonica należy do najłatwiejszych w rozmnażaniu drzewołazów i najlepiej rozmnaża się w małej grupie; kilka samic często składa jaja w tym samym pojemniku. Jeśli rozród nie rusza, może go pobudzić okres nieco słabszego zraszania, a po nim częste, obfite zraszanie i obfite karmienie. Po kilku miesiącach rozrodu daj żabom przerwę, aby samice mogły odzyskać kondycję.

JAJA I KIJANKI

Jaja są składane w lejku liściowym bromelii lub w pojemniku po kliszy, częściowo lub całkowicie pod powierzchnią wody. Samica składa 2-8 jaj w jednym zniesieniu, najczęściej 4-6. Pojemniki mocuje się ukośnie, pod kątem ok. 45 stopni, na tylnej ścianie lub na solidnym elemencie dekoracji.

Gdy kijanki się wyklują, samiec przenosi je na grzbiecie, każdą do osobnego zbiorniczka wody. Kijanki są kanibalami i nie są karmione niezapłodnionymi jajami; w naturze żywią się larwami komarów, glonami, martwą materią organiczną i innymi kijankami. W niewoli najbezpieczniej jest je odłowić i odchowywać osobno w małych kubeczkach z wodą z odwróconej osmozy i liściem migdałecznika. Karm drobnym pokarmem dla kijanek lub martwymi muszkami owocowymi, usuwaj resztki i regularnie wymieniaj wodę. Jeśli jaja zostaną w terrarium, kijanki mogą też zjadać jaja.

METAMORFOZA

Wyklucie następuje po 10-14 dniach, a kijanki potrzebują 60-80 dni, aby przemienić się w małe żabki. Najpierw pojawiają się tylne kończyny, a kilka tygodni później przednie. Gdy przednie kończyny są już widoczne, trzeba obniżyć poziom wody, a kijanka musi mieć możliwość wyjścia na ląd: ustaw kubeczek ukośnie albo włóż do wody kawałek korka, bo kijanka może utonąć, gdy zanikną skrzela. Mała żabka nie je, dopóki ogon się wchłania, i przenosi się ją do terrarium odchowalnikowego, gdy ogon prawie zniknie.

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo przeobrażone młode przenosi się do małego terrarium odchowalnikowego z warstwą drenażową, suchymi liśćmi, kilkoma sadzonkami roślin i dobrą populacją skoczogonków. W małych terrariach temperatura szybko się waha, więc stawiaj je w miejscu bez przeciągów i słońca.

Podawaj skoczogonki, a z czasem małe muszki owocowe, lekko opylone wapniem i witaminami, i nie karm więcej, niż młode zdążą zjeść. Młode mogą przebywać razem, ale trzymaj je oddzielnie od dorosłych, które je wypierają. W wieku 2-3 miesięcy młode dobrze rosną i mierzą około 13 mm.

Zdrowie i częste błędy

Drzewołazy są wrażliwe na upał, suszę i złą higienę. Najważniejsze pułapki to:

- Przegrzanie. Powyżej ok. 27 °C żaby się stresują, a 29 °C może być śmiertelne.
- Zbyt suche terrarium. Niska wilgotność bez dostępu do wody może szybko okazać się zabójcza.
- Pokarm bez suplementu witaminowo-mineralnego, który prowadzi do problemów z kośćmi i słabych młodych. Nadmiar witaminy A również szkodzi, zwłaszcza młodym.
- Brudna woda w kubeczkach z kijankami i pojemnikach po kliszach, która sprzyja bakteriom i grzybom.
- Stres i agresja. Rozdzielaj żaby, które walczą.
- Nowe zwierzęta przynoszące infekcje. Trzymaj nowo kupione żaby przez pewien czas w kwarantannie.

Zdrowa żaba ma nieuszkodzoną skórę bez ran, zaczerwienionych lub podrażnionych miejsc (zwłaszcza wokół kloaki i po wewnętrznej stronie tylnych kończyn) i bez watowatych plam, a jej brzuch jest wyraźnie zaokrąglony. Oznaki choroby to częste linienie, wzdęte ciało, apatia lub niepokój, brak apetytu oraz matowa, sucha skóra. Odizoluj chore zwierzę i szybko zgłoś się do weterynarza znającego się na płazach.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.